

เสียงสะท้อน...จากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม¹

จากกระแสของการตื่นตัวเรื่องความรุนแรงภายในครอบครัวได้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในองค์กรผู้หญิง และกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็น “แนวร่วม” ในการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยความผิดทางเพศ กฎหมายอาญามาตรา 276 เพื่อนำไปสู่การแก้ไขในเรื่องความเสมอภาคทางกฎหมาย เพราะนับจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน มีบทบัญญัติชัดเจนในเรื่องสิทธิความเสมอภาคเท่าเทียม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ก็ยังไม่มีการพัฒนามาตรการที่มีรูปแบบเฉพาะใด ๆ มารองรับการดำเนินการแก้ “คดีความรุนแรงในครอบครัว” ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม คดีความเหล่านั้นดำเนินการไปตามครรลองปกติโดยวิธีการของ “กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก” ในการจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่นเดียวกับการทำร้ายร่างกายโดยทั่วไปและคดีอาชญากรรมอื่น ๆ นั่นคือ ภาระที่ตกเป็นเหยื่อดำเนินคดีผ่านกระบวนการของตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ตามลำดับ เพราะกฎหมายบางมาตรามีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ แสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2547, น. 112-142)

ในปี พ.ศ. 2546 กลุ่มองค์กรผู้หญิง จึงได้รับความร่วมมือระหว่างสถาบันกฎหมาย อาญา สำนักงานอัยการสูงสุด ร่วมกับเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ มูลนิธิผู้หญิง แนวร่วมเพื่อความก้าวหน้าของผู้หญิง มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) และโครงการรณรงค์เพื่อสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ สถาปนากร ร่วมมือกันทำงานโครงการ “พัฒนากฎหมายอาญาฐานความผิดทางเพศ” เพื่อสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 ว่าเห็นด้วยหรือไม่ ที่ให้ตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภริยาของตน” และความคิดเห็นต่อการแก้ไขกฎหมายนี้ได้สะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเรื่องความเสมอภาคหญิงชาย ซึ่งทั้งสองประการนี้เป็นบ่อเกิด

¹ผลงานวิจัยเรื่อง “บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมคิดอย่างไร? เมื่อสามีข่มขืนภรรยา” โดย กมลทิพย์ คติการ, นาถฤดี เด่นดวง, พรรณีภา บุรพาชีพ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้โครงการ “พัฒนามาตรฐานกฎหมายอาญาฐานความผิดทางเพศ” เพื่อสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276

ของอคติทางเพศ การครอบงำและใช้อำนาจระหว่างหญิงชาย (กมลทิพย์ คติการ และคณะ, 2547, น. 5)

โครงการ “พัฒนานโยบายมาตรฐานความผิดทางเพศ” เป็นกระบวนการหนึ่งของการขับเคลื่อนอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเสมอภาคทางเพศของ “ผู้หญิง” และ “ภรรยา” ความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นประโยชน์ต่อการผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับปัญหาและสภาพสังคม สร้างความเสมอภาคและคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อของปัญหาความรุนแรงในสังคมได้อย่างแท้จริง เพราะแท้จริงแล้วเรื่องเพศและความสัมพันธ์ทางเพศเป็นแง่มุมส่วนตัวของคนที่มีรัฐควบคุมกำกับ โดยการกำหนดและรับรองลักษณะ และรูปแบบของความสัมพันธ์เฉพาะที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับไว้ในกฎหมาย (ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2549, น. 49)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมองอย่างไร? เมื่อสามีข่มขืนภรรยา” เป็นหัวข้อในการศึกษาใน โครงการพัฒนานโยบายมาตรฐานความผิดทางเพศ มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตุลาการ นักจิตวิทยา แพทย์ อาจารย์ พนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทนายความ และนักกฎหมาย เพื่อสำรวจความเห็นของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ว่า เห็นด้วย หรือไม่ต่อการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 ซึ่งให้ตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภริยาของตน” และความคิดเห็นต่อการแก้ไขกฎหมายนี้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยใดบ้าง โดยเฉพาะทัศนคติเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

ผลของการสำรวจวิจัยความคิดเห็นต่อการแก้ไขกฎหมายมีทั้งสนับสนุนให้แก้กฎหมายและไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย แม้ว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นวิชาชีพที่ได้รับความเชื่อถือในความเป็นกลาง แต่จากการวิเคราะห์ความเห็นที่ได้จากการสำรวจวิจัยของคณะทำงานโครงการ “พัฒนานโยบายมาตรฐานความผิดทางเพศ” ได้สำรวจโดยวิธีใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 728 คน ในการแสดงความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมคำตอบที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก “อคติทางเพศ” หรือเป็นความเชื่อที่เรียกว่า “มายาคติ” ได้สะท้อนวาทกรรมความคิดความเชื่อดั้งเดิมที่มีต่อ “ผู้หญิง” และ “ภรรยา” โดยวาทกรรมทางเพศที่พบ แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือวาทกรรมทางเพศที่เกิดในกลุ่มที่เห็นด้วย และต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมาย กับวาทกรรมทางเพศที่เกิดในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 วาทกรรมทางเพศที่พบ ได้แก่

ผู้ชายเป็น ผู้วางกฎเกณฑ์...สังคมและครอบครัว

ให้อำนาจผู้ชายเป็นใหญ่

เนื่องจากวัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่ปลูกฝังในระบบของการดำเนินชีวิตให้คนในสังคมสภาพความสัมพันธ์ในสังคมไทยที่ยอมรับและยึดถือมาโดยตลอด มีลักษณะสังคมแบบปิตาธิปไตย หรือระบบที่ให้ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) การยกให้ผู้ชาย เป็นผู้นำครอบครัว เป็นผู้นำความคิด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ชายซึ่งเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ กติกาของสังคมผ่านตัวบทกฎหมาย หากพิจารณาหลักกฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ยังคงยึดติดในระบบเดียวกันนี้ ซึ่งให้ความสำคัญแก่ชายมากกว่าหญิง มีสาระสำคัญว่า ภายใต้หลักความเป็นเอกภาพของครอบครัว (Unity of the Family) บุคคลภาพ (entity) และความเป็นปัจเจกบุคคลของสตรี ถูกทำให้เลือนหายไปและกลืนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสามี (มาลี พฤษ์พงศาวัลี, 2550, น. 146)

เหตุผลของผู้แสดงความเห็นด้วยให้มีการแก้ไขกฎหมาย เพราะเห็นว่าเดิมผู้ชาย เป็นผู้กำหนดกฎหมาย และเป็นที่ยอมรับในสังคม และกฎหมายมีการใช้มายาวนาน การเขียนกฎหมายโดยฝ่ายชายจึงเป็นการให้อำนาจแก่ฝ่ายชายด้วยตนเอง คือการยอมรับให้ผู้ชายเป็นใหญ่ ดังนั้น กฎหมายจึงเป็นประโยชน์แก่ชาย สตรีนิยมได้สะท้อนวาทกรรมของผู้หญิงที่ตกอยู่ในอำนาจว่า... ผู้ชายเป็นผู้สร้าง และสังคมเป็นผู้กำหนด

“เห็นด้วย... เนื่องจากสังคมไทยแต่ดั้งเดิมชายมักเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และกฎหมาย จึงวางกฎเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายชาย (ตำรวจหญิง อายุ 44 ปีสถานภาพสมรส)

เห็นด้วย เพราะปัจจุบันหญิงไทยส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้วยังคงยึดติดค่านิยม ต้องทำตามใจสามี ทั้งที่บางครั้งไม่เห็นด้วย หรือไม่ยินยอมแต่ไม่สามารถโต้แย้งได้ ทำให้สามีมีพฤติกรรมไม่ดี กระทำการไม่เหมาะสม และทำร้ายร่างกายจิตใจผู้หญิงโดยเฉพาะการละเมิดทางเพศ หากมีการตัดวรรคดังกล่าวออกจะเป็นการเพิ่มความปลอดภัยให้กับภริยาที่ถูกข่มเหง (พนักงานคุมประพฤติหญิง อายุ 25 ปี สถานภาพสมรส)

ผู้ไม่เห็นด้วยเพราะเชื่อในชนบประเพณีวัฒนธรรมของไทยที่สืบทอด และมอบให้ชาย เป็นผู้นำในครอบครัว และภรรยาได้รับการปลูกฝังให้มีหน้าที่ปรนนิบัติสามี ผู้หญิงเป็นข้างเท้าหลัง การมีเพศสัมพันธ์เป็นสิทธิของฝ่ายชาย และยังต้องการให้เป็นไปตามชนบประเพณีที่มีมาแต่โบราณกาลและไม่ต้องการให้ผู้หญิงมีอำนาจในการต่อรองใด ๆ

“ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยตั้งแต่โบราณกาล ให้เกียรติผู้ชายในเรื่องการเป็นผู้นำครอบครัว และมีสิทธิในการร่วมเพศกับภรรยา” (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ชาย อายุ 42 ปี สถานภาพสมรส)

“โดยสภาพสังคมไทยตั้งแต่โบราณ ภรรยาเป็นข้างทำหลัง และมีหน้าที่ส่วนหนึ่งปรนนิบัติสามี และโดยธรรมดาทั่วไปถ้าภรรยาไม่ยินยอมสามีจะไม่ข่มขืนอยู่แล้ว แต่ถ้ามีกฎหมายผู้หญิงจะใช้เป็นเครื่องต่อรองหรือบังคับสามี” (นายความชาย อายุ 45 ปี สถานภาพสมรส)

การแสดงความคิดของผู้ไม่เห็นด้วย บ่งชี้ว่า อำนาจของความเป็นเพศที่อยู่เหนือเพศตรงข้ามอาจลดลงหากเพศหญิงมีอำนาจต่อรองทางกฎหมาย และผู้ชายก็จะใช้อำนาจเหนือเพศตรงข้ามต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัวเพื่อเป็นการระบายอารมณ์ที่ไม่สามารถเก็บกดได้ ซึ่งเป็นความรุนแรงต่อภรรยา ในมุมมองของสตรีนิยมที่อธิบายว่า ความรุนแรงเป็นวิธีการใช้อำนาจของผู้ชายภายในชีวิตแต่งงาน

ไม่เห็นด้วย ในอนาคตจะทำให้เกิดปัญหาการฟ้องร้อง กรณีพิพาทดังกล่าวขึ้นเป็นจำนวนมาก และการที่สามีภรรยาแต่งงานกันก็ต้องมีการตกลงปลงใจกัน ยินยอมทั้งสองฝ่าย ถ้าฝ่ายหญิงมีอำนาจต่อรองได้จะทำให้ฝ่ายชายรู้สึกเก็บกดและหาทางออกไม่ถูกต้อง เก็บกดมาก ๆ จะเกิดเป็นความแค้นฝังลึกในจิตใจจะไประบายออกกับลูก ลูกเลี้ยง หลาน หลน น้องเมีย ก่อให้เกิดอาชญากรรมหรือปัญหาทางเพศตามมา (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ชาย อายุ 32 ปี สถานภาพสมรส)

ภรรยาเป็นสมบัติของสามี ทั้งพฤตินัยและนิตินัย

การกำกับความสัมพันธ์ส่วนตัวของคนในสังคมไทยโดยรัฐปรากฏในกฎหมายลักษณะผัวเมีย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายตราสามดวงซึ่งใช้กันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา กฎหมายลักษณะผัวเมียรับรองระบบความสัมพันธ์แบบ “ผัวเดียว-หลายเมีย” โดยอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคนในเวลาเดียวกันและแบ่งประเภทและลำดับชั้นของภรรยา รวมทั้งกำหนดให้หญิงที่สมรสแล้วอยู่ในอำนาจของสามี (ประสพสุข บุญเดช, 2543, น. 3)

หากพิจารณาถึงหลักและเหตุผลของกฎหมายความผิดเพศตามแนวความคิดของกฎหมายลักษณะผัวเมีย จากกฎหมายตราสามดวง (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่หนึ่ง) ซึ่งไทยเราได้รับอิทธิพลมาจาก “คัมภีร์พระธรรมศาสตร์” ของอินเดีย ซึ่งมีแนวความคิดว่า ผู้หญิง (ภรรยา) และเด็ก เป็นทรัพย์สินของชาย (ผู้เป็นสามี) อินเดียถือหลักว่าบรรดาทรัพย์สินทั้งหลายนั้นอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ วิญญูณทรัพย์ คือทรัพย์สินที่มีวิญญูณหรือมีชีวิต ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย

หมุ เบ็ด ไก่ ผู้หญิงและเด็ก (เด็กผู้หญิงเป็นทรัพย์สินของบิดา ส่วนหญิงมีสามีเป็นทรัพย์สินของผู้เป็นสามี) อภิญาณกมทรัพย์ คือทรัพย์สินที่ไม่มีวิญญาณหรือไม่มีชีวิต ได้แก่ เกวียน โตะ แก้ว อี อารุช เรือกสวน ไร่นา ดังนั้น ผู้ชายจึงสามารถซื้อชายหญิงได้ และการออกกฎหมายความผิดทางเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 นั้นก็เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ชายผู้เป็นสามีมิให้ชายอื่นมาล่วงละเมิดทางเพศต่อภรรยาของผู้เป็นสามีเท่านั้น แต่มิได้มุ่งที่จะคุ้มครองหญิงที่เป็นภรรยาจากการบังคับทางเพศจากชายผู้เป็นสามีแต่อย่างใด (คมกริช ดุลยพิทักษ์, ออนไลน์, 2548h)

ในเวทีสัมมนา “แนวทางแก้ไขกฎหมายอาญาในฐานความผิดทางเพศ : สังคมไทยพร้อมเพียงใด” จัดขึ้นที่โรงแรมเฟิสท์ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมหลายคนซึ่งเห็นด้วยในการแก้ไขกฎหมาย และได้แสดงทัศนะและเสนอมุมมองต่อการแก้ไขกฎหมาย ด้วยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงฐานรากแนวคิดของกฎหมายกับอำนาจของความเป็นสามีที่อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายของไทย โดยไม่คำนึงถึงบริบททางสังคมไทย

สตรีได้รับการทารุณกรรมยืดเยื้อยาวนานมาก แม้กระทั่งในกฎหมายเอง ยังมีมาตรา 276 ที่เสมือนหนึ่งภรรยาเป็นสมบัติของสามี หมายความว่า ถ้าเป็นภรรยาของตนเองแล้ว ก็สามารถข่มขืนได้เสมอ ถ้าจดทะเบียนสมรสด้วย แต่ถ้าเป็นภรรยาไม่จดทะเบียนสมรสไปข่มขืนไม่ได้ อันนี้ขัดต่อสิทธิมนุษยชน ขัดต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์... ขัดทุก ๆ อย่าง... ผมถือว่า นี่คือเชื้ออย่างแรงในสังคมไทย หมายความว่า ภรรยาตกอยู่ใต้อำนาจของสามี ที่สามีนี้จะข่มขืนเมื่อไหร่ก็ได้ มันก็เกิดแรงผลักดันว่า นี่คือสมบัติของข้า... อันนี้มันเป็นต้นกำเนิดของทัศนคติโดยตรงนี้เป็นเรื่องใหญ่... (วิชา มหาคุณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลฎีกา)

กฎหมายยังมีช่องโหว่ที่ละเว้นว่าการข่มขืนภรรยาไม่ผิด ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากฎหมายถูกเขียนขึ้นจากความคิดเดิมที่ในอดีตถือว่าผู้ชายเป็นใหญ่ที่สุด เป็นผู้ปกครอง ซึ่งกฎหมายตราสามดวงในอดีตก็รับมาจากอินเดีย ที่มีมาตราหนึ่งกำหนดว่าภรรยาเป็นทรัพย์สินที่มีชีวิตสามารถนำไปขายหรือใช้หนี้ได้ ตรงนี้ถือว่าเป็นความขัดแย้งกับปัจจุบันมาก ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพย่อมได้รับความคุ้มครอง... แต่ในวงการกฎหมายยอมรับดีว่ายังไม่เท่าเทียม กฎหมายไทยยังล้าหลังและยึดติดอยู่กับทัศนคติเก่า ๆ ดังนั้นเรื่องเหล่านี้จะต้องได้รับการแก้ไข และจะต้องแก้จากรากฐานที่ว่าผู้หญิงก็เป็นมนุษย์เท่าเทียมกับผู้ชาย (วันชัย รุจนวงศ์, ผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายอาญา)

ตลอดเวลา 30 ปีที่อยู่ในกระบวนการกฎหมาย พบว่าปัญหาผู้หญิงถูกกดขี่ทางเพศ มากมาย แต่กฎหมายที่บังคับใช้ซึ่งเกิดจากการบัญญัติโดยผู้ชาย จึงไม่เอื้อประโยชน์กับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเลย ทั้งที่ตามรัฐธรรมนูญบอกไว้ว่าทุกคนมีความเสมอภาค มีศักดิ์ศรีความเป็นคน แต่ภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายหรือข่มขืน กลับไม่สามารถฟ้องร้อง หรือมีคดีเข้าสู่ศาลน้อยมาก เนื่องจากผู้หญิงส่วนใหญ่สามีเป็นคนหาเลี้ยง ติงต้องทน และในที่สุดก็ต้องมาขอศาลไม่ให้ลงโทษสามี แสดงให้เห็นว่าศักดิ์ศรีของผู้หญิงจะหายไปเมื่อแต่งงานทันที ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้หญิงที่เป็นภรรยาฟ้องร้องสามีได้กรณีที่ถูกกระทำซ้ำเรา และควรสร้างค่านิยมใหม่ให้มีความชัดเจน (สดศรี สัตยธรรม² ผู้พิพากษา หัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ศาลอุทธรณ์ภาค 9)

เสียงสะท้อนของตำรวจหญิง ที่สนับสนุนให้แก้ไขกฎหมายนี้ และยังชี้ให้เห็นว่าค่านิยมที่สืบทอดมาในอดีตนอกจากผู้หญิงที่เป็นภรรยาจะเป็นทรัพย์สินของสามีแล้ว ผู้หญิงได้ถูกกดขี่และการตัดสินใจลงโทษด้วยความรุนแรง

“เห็นด้วย...แต่โบราณ ชายมีภรรยาได้หลายคน และมีการกดขี่ข่มเหงฝ่ายหญิงไม่ให้มีสิทธิมีเสียง ต้องเป็นข้างต่ำหลัง ไม่มีความเสมอภาค หากฝ่ายหญิงผิดก็สามารถเขียนตีได้ซึ่งเป็นการกระทำที่รุนแรง แต่ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง ผู้หญิง“ (เสียงสะท้อนจากตำรวจหญิง อายุ 44 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะคนเป็นหญิงหรือชายย่อมมีสิทธิในร่างกายเท่าเทียมกัน การแต่งงานเป็นการประกาศว่าจะอยู่กินฉันท์สามีภรรยาและรับรองบุตรโดยกฎหมาย... แต่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ให้ชายครอบครองหญิงดูจะเป็นสมบัติชิ้นหนึ่งหรือเป็นทาสในเรือนเบี้ย” (แพทย์หญิง อายุ 60 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เนื่องจากภรรยาไม่ใช่ทรัพย์สินของสามี อันสามีสามารถจะกระทำอย่างใดก็ได้” (ผู้พิพากษาหญิง อายุ 31 ปี สถานภาพสมรส)

แม้ในบางครั้งที่สถานภาพของผู้หญิงที่ “เคย” เป็นภรรยา เมื่อแยกกันแล้ว ผู้ชายยังคงใช้สิทธิความเป็นสามีในการใช้กำลัง ทำร้าย และข่มขืน เพราะคิดว่าเป็นสิทธิที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง สถานภาพของความเป็นผู้ชายได้

²สดศรี สัตยธรรม ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง กรรมการการเลือกตั้ง

บางครั้งภรรยาไม่ต้องการมีเพศสัมพันธ์ด้วย เช่นทะเลาะกันแล้วแยกกันอยู่ชั่วคราว ผู้ชายอาศัยสิทธิความเป็นสามีมากดขี่ข่มเหงทั้ง ๆ ที่อยู่ระหว่างแยกกันอยู่ ผู้ชายก็ไปมั่วกับผู้หญิงไม่ได้ทำให้ภรรยาเสี่ยงต่อการติดโรคและการบังคับของชาย ก็มีการทำร้ายร่างกายหญิง เพราะสังคมไทยยังมีความคิดว่าสามีมีสิทธิในตัวภรรยา (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หญิง อายุ 37 ปี สถานภาพสมรส)

เสียงสะท้อนของกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วย เพราะมีความเชื่อว่าหญิงที่เป็นภรรยาที่ไม่มีสิทธิในร่างกายและความต้องการทางเพศ เมื่อแต่งงานแล้วก็เป็สิทธิของสามีที่จะทำอะไรก็ได้

บุคคลที่ไม่เห็นด้วย กล่าวว่าเป็สิทธิของสามีที่ภรรยาไม่ควรลิดรอนสิทธินั้น โดยให้เหตุผลว่าการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ถือว่าเป็นการตัดสินใจที่เกิดจากการยินยอมแต่งงานใช้ชีวิตคู่ แม้สามีจะใช้กำลังก็ไม่ถือว่าเป็นการข่มขืน แต่เป็สิทธิของสามี

เนื่องจากการที่สามีต้องการจะมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา แต่ภรรยาไม่ต้องการที่จะมีและขัดขืนนั้น การที่ฝ่ายสามีใช้กำลังนั้นไม่เห็นว่ามันจะเป็นการข่มขืนแต่อย่างใด เพราะว่าภรรยายอมแต่งงานมาอยู่กับสามี ก็ต้องผ่านการคิดตัดสินใจและยินดีที่จะมาอยู่ร่วมกัน ฉะนั้นการที่สามีกระทำประการใด ๆ ต่อฝ่ายภรรยาจึงไม่ควรลิดรอนสิทธิของความเป็นสามี (พนักงานคุมประพฤติชาย อายุ 27 ปี สถานภาพสมรส-โสด)

“ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเป็นภรรยาของตน ผู้เป็นสามียอมมีสิทธิลับนอนได้” (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ชาย อายุ 24 ปี สถานภาพสมรส)

“เป็นเรื่องของผิวเมีย”

วลี “เป็นเรื่องของผิวเมีย” ถูกใช้มาโดยตลอด ทุกยุคสมัย และสังคมก็ยอมรับว่าเรื่องของบุคคลเพียง 2 คนเท่านั้น หากพิจารณาแล้วก็จะพบว่าเป็นวลีที่มักจะใช้โดยผู้ที่เป็น “สามี” และผู้ที่ไม่อยากสูญเสียอำนาจในการครอบครองสิทธิใน “ภรรยา” ของตนเอง ซึ่งการกล่าวดังนี้มักจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัว คนภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายแล้ว ผู้ใช้จะมีน้ำหนักในการตัดสินใจหรือไกล่เกลี่ย ทำให้ผู้หญิงที่เป็นภรรยาอยู่ในภาวะที่ต้องจำนน และไม่สามารถปฏิเสธได้ ซึ่งหากพิจารณาโดยใช้มุมมองของสตรีนิยม จะพบว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ชายกระทำในความสัมพันธ์ระหว่างภรรยามีเป้าหมายเพื่อควบคุมและกดขี่ รวมทั้งการคงไว้ซึ่งอำนาจของผู้ชายในชีวิตครอบครัว นั่นเอง

“ผู้หญิงบางคนทนพฤติกรรมของสามีไม่ไหวอยากจะขอย่า แต่สามีไม่หย่า ฝ่ายภรรยาแยกกันอยู่ แต่ฝ่ายสามีเวลาต้องการมีเพศสัมพันธ์ก็จะมาหา บังคับใช้กำลัง ฝ่ายภรรยาร้องให้ช่วย แต่ฝ่ายสามีบอกอย่ายุ่งเรื่องของผิวเมีย จนทำให้ไม่มีใครกล้าช่วย เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจมาก มันไม่ยุติธรรมกับผู้หญิง (ตำรวจหญิง อายุ 28 ปี สถานภาพสมรส)

ความอับอาย เป็นสิ่งที่ปลูกฝังในทัศนคติ ค่านิยมให้กับผู้หญิง มาทุกยุคทุกสมัยอีกเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอับอายที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวที่สังคมเชื่อว่า “เป็นเรื่องของผิวเมีย” ผู้หญิงที่ได้รับการกดขี่ ข่มเหง จากสามีจึงไม่กล้าพูดให้สังคมได้ยิน

“แต่สังคมไทยคิดว่าเป็นเรื่องผิวเมียไม่ควรยุ่งเกี่ยว ทำให้ผู้หญิงขาดความช่วยเหลือ ต้องตกเป็นเบี้ยล่างของสามีตลอดเวลา ทำให้ผู้หญิงอยู่ในภาวะจำยอม ทนสภาพต่าง ๆ จะไปร้องทุกข์กับใครก็กลัวอับอาย (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หญิง อายุ 37 ปี สถานภาพสมรส)

สำหรับคนที่ไม่เห็นด้วยในการแก้ไขกฎหมาย กล่าวว่าไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายอาญา เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว สะท้อนให้เห็นถึงคำสอนที่มีมาแต่โบราณ เช่น ผัวกันเมียกัน, ลี้นกับพิน มันกระทบกันบ้างเป็นธรรมดา ฯลฯ ซึ่งคำสอนเหล่านี้ล้วนแต่แฝงมายาคติที่ให้ผู้หญิงเชื่อฟังและต้อง “ยอม” ผู้ชายซึ่งเป็นสามีของตนเอง

“...คงไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับ เนื่องจากเป็นเรื่องภายในครอบครัว กฎหมายอาญามุ่งเน้นที่จะป้องกันบุคคลทั่วไป” (อัยการชาย อายุ 30 ปี สถานภาพสมรส)

“การที่สามีจะใช้กำลังข่มขืนภรรยา เป็นเรื่องในครอบครัว ก็เหมือนกับสามีภรรยาทะเลาะกัน แล้วยกขึ้นตีกัน อีกทั้งความรู้สึกของภรรยาที่ถูกสามีข่มขืน ไม่เหมือนความรู้สึกที่ถูกข่มเหงใจจากชายอื่น” (ตำรวจชาย อายุ 39 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย สามีและภรรยาเป็นเรื่องลึนกับพิน และ E.Q. คดีที่สามีข่มขืนภรรยา นั้นเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์แล้วแทบมองไม่เห็น จะก้าวไปเป็นสากลควรดูพื้นฐานของประชากรด้วย” (ตำรวจชาย อายุ 50 ปี สถานภาพสมรส)

และคนที่ไม่เห็นด้วย เพราะมองว่าการข่มขืนระหว่างสามีภรรยาเป็นปัญหาเล็กน้อย เกิดขึ้นได้ปกติไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใดเพราะต่างก็เคยมีเพศสัมพันธ์กันที่สามีภรรยามาก่อนแล้ว

“ไม่จำเป็นต้องตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภริยาของตนออก” เพราะเรื่องของสามีภรรยาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน บางครั้งภรรยาอาจจะโกรธสามีเรื่องเล็ก ๆ น้อยหรือปานกลาง ก็อาจจะคืนดีกันได้ เมื่อสามีงอนง้อและมีเพศสัมพันธ์ด้วย... เพราะเป็นปัญหาเล็กน้อย คนเคยมีเพศสัมพันธ์กันในฐานะสามีภรรยาถ้าจะมีอีกก็ไม่น่าจะแปลกอะไร” (ข้าราชการหญิงในสำนักงานอัยการ อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส)

สามี...มีอำนาจเหนือภรรยา และเชื่อว่า “ข่มขืน” ไม่ผิดกฎหมาย

การใช้อำนาจของสามี ส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อภรรยา การใช้อำนาจเพื่อควบคุมและกดขี่ภรรยา การใช้สิทธิและอำนาจที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ทำให้สถานภาพของผู้หญิงแย่ลง เพราะการแต่งงานหรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันทำให้สามีใช้สิทธิทางกฎหมายในการควบคุมร่างกายซึ่งเป็นการใช้อำนาจเหนือสิทธิเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง

“เห็นด้วย...เพราะการบังคับข่มขืนหญิง แม้เป็นภรรยาของตนก็เท่ากับว่าเป็นการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการทำร้ายร่างกาย จึงไม่ควรที่จะมีข้อยกเว้นว่าต้องไม่ใช่ภรรยาของตนเท่านั้น” (นายความชาย อายุ 42 ปี สถานภาพสมรส)

“ผู้ชายไทยควรให้เกียรติผู้หญิง ทั้งที่เป็นภรรยาและไม่ใช่ภรรยาของตน กฎหมายใหม่ควรออกมาแก้ไขได้แล้ว ทุกวันนี้ข่าวการข่มขืนขู่บังคับหญิงที่เป็นภรรยาของตนมีมากมาย แต่กฎหมายไม่สามารถช่วยเหลือได้เลย” (ตำรวจหญิง อายุ 26 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เพราะบางครั้งสามีและภรรยาผิดใจกัน และแยกกันอยู่โดยไม่ได้หย่ากันตามกฎหมาย เมื่อสามีต้องการมีเพศสัมพันธ์ หรือต้องการเอาชนะภรรยา ก็ไปขืนใจภรรยาโดยภรรยาไม่ยินยอมก็ไม่ผิด เพราะคงเป็นสามีภรรยากันตามกฎหมาย ความรุนแรงความเจ็บแค้นก็ติดตามมา” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 35 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย... เพราะคำว่าข่มขืน เป็นการกระทำที่แสดงความรุนแรง การใช้กำลัง ข่มขู่ บังคับ และอาจถึงขั้นทำร้าย เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์... เป็นการส่งเสริมการใช้อำนาจ ให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว” (พนักงานคุมประพฤติหญิงอายุ 31 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย การไม่เอาผิดกับสามีในกรณีข่มขืนภรรยาของตน ถือว่าเป็นการกดขี่ทางเพศอย่างรุนแรง” (ตำรวจหญิง อายุ 40 ปี ไม่ระบุสถานภาพ)

“เห็นด้วย... ขืนให้สามีทำการข่มขืนภรรยาได้ เท่ากับเป็นการกดขี่ข่มเหงทางเพศและอยู่ภายใต้อำนาจของชายตลอดไป ถือว่าไม่เป็นธรรมแก่หญิง” (พนักงานคุมประพฤติหญิง อายุ 27 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เพราะการข่มขืนกระทำชำเราหญิงซึ่งเป็นภรรยา หรือข่มขืนหญิงอื่นก็เป็น การกระทำที่ชายใช้วิธีบังคับหญิงนั้นให้จำยอมให้ชายกระทำชำเราหญิง มิได้เกิดจากความยินยอม” (ตำรวจหญิง อายุ 35 ปี ไม่ระบุสถานภาพ)

“เห็นด้วย เพราะเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายและขืนใจหญิงที่เป็นภรรยา และการแก้ไขกฎหมายก็เพื่อป้องกันการกดขี่ข่มเหงทางเพศ” (ตำรวจหญิงอายุ 34 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เพราะปัจจุบันมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวบ่อย ๆ ซึ่งรวมถึงภรรยาด้วย แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะกฎหมายไม่ให้ความคุ้มครอง การตัดคำว่าภรรยาออกจะทำให้ลดปัญหาความรุนแรงทางเพศได้...” (อัยการหญิง อายุ 30 ปี สถานภาพสมรส)

เห็นด้วย เพราะถ้าตัดออก กฎหมายจะคุ้มครองผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยาที่ถูกสามีบังคับมีเพศสัมพันธ์ด้วย ซึ่งเป็นการลดปัญหาสังคมและครอบครัวที่จะติดตามมา ซึ่งนับวันในสังคมไทยจะมีปัญหาดังกล่าวเพิ่มขึ้นเช่น ปัญหาหย่าร้าง ปัญหาแตกแยกในครอบครัว ทะเลาะวิวาทและลูกหลานเป็นปัญหาอาชญากรรมระหว่างสามีภรรยาอันมีสาเหตุมาจากเรื่องดังกล่าว ถ้ามีบทลงโทษผู้ชายด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะลดลง (พนักงานคุมประพฤติชาย อายุ 33 ปี สถานภาพสมรส)

ผู้พิพากษาชาย ได้แสดงความเห็นที่สนับสนุนให้แก้ไขกฎหมาย อย่างมีเหตุมีผลว่า เพราะสถานภาพการเป็นภรรยาไม่ควรเป็นข้อยกเว้นในการที่ผู้หญิงจะได้รับการปกป้องจากการถูกข่มขืน

“ภรรยา ไม่ควรเป็นสถานภาพของการยกเว้น เพราะภรียน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของคำว่า “หญิง” เพราะถ้าแนวคิดกฎหมายข้อนี้ต้องการปกป้อง “หญิง” ควรน่าจะรวมทุกสถานะของเพศนี้ไว้ทั้งหมด” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 41 สถานภาพสมรส)

ความเชื่อของคนส่วนใหญ่ในสังคม เข้าใจและเกิดการตีความว่าการข่มขืนเกิดขึ้นกับผู้หญิงอื่น ไม่มีการข่มขืนเกิดขึ้นกับผู้หญิงที่เป็นภรรยา อัยการหญิงท่านหนึ่งเห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย และชี้ให้เห็นว่าการข่มขืนไม่ได้ยกเว้นผู้หญิงที่เป็นภรรยา

“เพราะการขู่เชือด หรือการใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำชำเราหญิงนั้น แม้หญิงนั้นเป็นภรรยาของตนเอง ก็น่าจะเป็นการข่มขืนเช่นกัน ไม่จำเป็นว่าการข่มขืนต้องกระทำต่อหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภรรยาของตนเท่านั้น” (อัยการหญิง อายุ 27 ปี สถานภาพสมรส)

ในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย ผู้แสดงความเห็นจำนวนมากใช้การวิเคราะห์ ตีความ จากบทบัญญัติกฎหมายเดิม โดยเสนอมุมมองว่าการข่มขืนภรรยาไม่ควรเป็นสาเหตุที่มาของการแก้ไขกฎหมาย และมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา เป็นเรื่องที่ปราศจากการข่มขืนหากสามีภรรยาอยู่ร่วมกันไม่ได้ก็ควรแยกทางกัน และแย้งว่าการข่มขืนภรรยาไม่ถือเป็นการผิดกฎหมายฐานข่มขืนกระทำชำเรา แต่อาจเป็นเพียงการผิดต่อมโนธรรมและความรู้สึกเท่านั้น

“ไม่เห็นด้วย การบังคับขึ้นใจภรรยาเป็นเรื่องผิดต่อความรู้สึกและมีมโนธรรม แต่ไม่ควรเป็นการผิดกฎหมาย เพราะทำให้มีปัญหาตามมาอีกมาก” (อัยการชาย อายุ 65 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย... การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา จึงไม่ควรถือว่าเป็นการข่มขืนกระทำชำเรา ในกรณีบางครั้งฝ่ายหญิงอาจไม่ยินยอม ซึ่งถ้าไม่อาจอยู่ร่วมกันได้ก็แยกทางกันได้โดยดี”

ในกรณีเดียวกันที่ผู้แสดงความคิดเห็น ตีความตามบทบัญญัติกฎหมายเดิมที่แฝงอคติทางเพศ และเชื่อโดยชอบธรรมตามภาษากฎหมายว่ากฎหมายที่เขียนไว้เดิมถูกต้องแล้ว เพราะภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว สามีข่มขืนได้ไม่มีความผิด

ไม่เห็นด้วย เพราะการที่กฎหมายบัญญัติความผิดว่า ผู้ชายข่มขืนจะต้องไม่ใช่ภรรยาของตนเท่านั้น หากเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วไม่ผิด เนื่องจากมีประมวลกฎหมายแพ่งรองรับในเรื่องครอบครัวโดยสามีภรรยาจะต้องจดทะเบียนสมรสและให้ถือว่าสามีภรรยาเป็นบุคคลเดียวกัน จุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากในสังคมและครอบครัว ฉะนั้นสามีข่มขืนภรรยาจึงไม่มีความผิด เพราะกฎหมายคือพื้นฐานในด้านความรัก เพราะจะเป็นสามีภรรยากันได้จะต้องมีความรักกันมาก่อน และมีความพร้อมใจที่จะอยู่กันฉันท์สามีภรรยา (ตำรวจชาย อายุ 41 ปี สถานภาพสมรส)

บางคนที่ไม่เห็นด้วย เพราะยังเชื่ออีกว่าการข่มขืนกระทำชำเราเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างหญิงชายที่ไม่ใช่สามีภรรยาเท่านั้น

“ไม่เห็นด้วย การข่มขืนคือการกระทำกับหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตนหรือการทำกับผู้อื่น แต่ถ้าหากเป็นสามีภรรยากันแล้วจะมีความสัมพันธ์กันทั้งทางกายและทางใจด้วยความสมัครใจอย่างถูกต้อง จึงไม่ควรมีความผิดฐานข่มขืน แต่ควรจะมีความผิดด้านอื่น เช่น ทำร้ายร่างกาย” (ตำรวจชาย อายุ 30 ปี สถานภาพสมรส)

การแสดงความคิดเห็นในเชิงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีกฎหมายประกอบ เพื่อชี้ให้เห็นว่าไม่เห็นด้วยต่อการแก้ไขเพราะหากแก้ไขกฎหมายแล้ว มีบทบัญญัติว่าการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดจากความยินยอมของภรรยา จะทำให้สามีมีความผิด ซึ่งเป็นเสมือนการสร้างความรู้สึกในด้านลบให้เกิดแก่ภรรยาว่าเป็นผู้กระทำทำให้สามีตนเองมีความผิด และในขณะเดียวกันผู้เป็นสามีก็ไม่อยากมีความผิดตามกฎหมายด้วย

ไม่เห็นด้วย เนื่องจากกฎหมายอาญามาตรา 276 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราหญิงซึ่งมิใช่ภริยาของตน” จึงจะเป็นความผิดตามกฎหมาย ซึ่งเป็นบท

บัญญัติคุ้มครองทั่วไปหากมีการตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภรรยาของตน” ออก สามีหากมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาของตนโดยภรรยาไม่ยินยอม สามีก็就会有ความผิด (อัยการชาย อายุ 30 ปี สถานภาพสมรส)

การตัดข้อความดังกล่าวออกไป จะเป็นผลให้ชายทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด มีความผิดอาญาฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิง ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 ทันที ซึ่งก็หมายความว่าสามีที่ร่วมประเวณีกับภรรยาตนเองในขณะที่ภรรยาไม่ยินยอมก็就会有ความผิดไปด้วย (อัยการชาย อายุ 43 ปี สถานภาพสมรส)

การขยายความในเหตุของความผิดที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดจากการยินยอมพร้อมใจของภรรยา ผู้ที่ไม่เห็นด้วยมักจะแสดงความเห็นในเชิงลบว่าเป็นการสร้างปัญหาให้เกิดความยุ่งยากในการฟ้องร้อง และยังคงมองว่าเป็นธรรมชาติของการมีเพศสัมพันธ์ของมนุษย์ ไม่ใช่การข่มขืน ซึ่งเป็นการสนับสนุนความเชื่อที่ว่าผู้ชายไม่สามารถควบคุมอารมณ์ทางเพศได้

การตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภรรยาของตน” ออกจากบทบัญญัติมาตรา 276 ประมวลกฎหมายอาญานั้น ผลก็คือ การมีสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหญิงกับชาย ทุกคนทุกครั้งเป็นความผิด ซึ่งอาจมีการฟ้องร้องต่อศาลหรือไม่ก็ได้... การมีเพศสัมพันธ์ของมนุษย์ เกิดจากการกระตุ้นทั้ง หู ตา จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งมีความต้องการได้ตลอดเวลา (ไม่มีฤดูผสมพันธุ์) ข้าพเจ้าจึงไม่เห็นด้วยกับการตัดข้อความออกไป (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ชาย อายุ 45 ปี สถานภาพสมรส)

ผู้ไม่เห็นด้วย ได้กล่าว อ้างถึงใน ทางนิตินัย หรือตามกฎหมายที่บอกว่าสามีภรรยาเมื่อแต่งงานกันแล้วเหมือนบุคคลเดียวกัน แต่การกล่าว อ้างถึงใน ความเป็นผู้นำครอบครัว ได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าอยู่ในระบบปิตาธิปไตย โดยมั่นใจและยืนยันว่าสามียอมไม่ขืนใจภรรยาตนเอง

“สามีภรรยาถือเป็นเสมือนบุคคลคนเดียวกันตามกฎหมาย นอนเตียงเดียวกัน และโดยปกติผู้เป็นสามียอมไม่ขืนใจภรรยาอยู่แล้ว โดยศักดิ์ศรีของผู้ชาย และโดยศักดิ์ศรีของหัวหน้าครอบครัว กรณีการขืนใจหากก่อให้เกิดความทุกข์ได้ไม่” (อัยการชาย อายุ 64 ปี สถานภาพสมรส)

และในกรณีของผู้ที่ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เชื่อว่าจะมีคดีสามีข่มขืนภรรยาเกิดขึ้นได้จริงหลาย ๆ ความเห็นได้หยิบยกเรื่องอุดมการณ์ของครอบครัว ที่เกิดขึ้นจากความรัก และปราศจากการใช้ความรุนแรง แต่ในที่สุดบทสรุปส่งท้ายส่วนใหญ่ก็มักจะแสดงความเห็นที่สะท้อนความเชื่อเรื่องสามีทุกคนมีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของภรรยา และสามีข่มขืนภรรยาได้ไม่ผิดกฎหมาย

“ไม่เห็นด้วย... หากมีการตัด “ซึ่งมิใช่ภรรยาของตน” ออกจากบทบัญญัติจะทำให้เกิดความระแวงในครอบครัว ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการข่มขืนภรรยา คิดว่าแทบจะไม่เกิดขึ้น เพราะ

หากภรรยาไม่ยินยอมสามีก็ย่อมมีทางออกอื่น” (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ชาย อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะการข่มขืนกระทำชำเราภรรยาแทบจะไม่เกิดขึ้น เพราะการอยู่ร่วมกันทุกวัน ย่อมมีความรักความผูกพัน ถ้าสามีข่มขืนกระทำชำเราภรรยา ไม่ควรจะมีคามผิดตามกฎหมาย สรุป บทบัญญัติมาตรา 276 กฎหมายอาญาถูกต้องเหมาะสมที่สุดแล้ว ไม่ควรแก้ไข” (พนักงานคุมประพฤติชาย ไม่ระบุอายุ สถานภาพสมรส)

แก้ไขกฎหมายจะทำให้ “ครอบครัวแตกแยก”

ความเชื่อดังกล่าวสอดคล้องกับคนในสังคมที่คิดว่ากฎหมายดีแล้ว กฎหมายใช้มาเป็นเวลานานแล้ว และเขียนโดยผู้มีความรู้ หากวันหนึ่งวันใดที่มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สิทธิคุ้มครองภรรยา จะเป็นสาเหตุทำให้ครอบครัวแตกแยก และเป็นความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เพราะผู้หญิงจะใช้เป็นเหตุในการฟ้องร้องดำเนินคดี หากวิเคราะห์โดยแนวคิดสตรีนิยมจะพบว่าในความหมายของคำว่า “ครอบครัวแตกแยก” ต้นเหตุจะมาจากผู้หญิงที่ใช้สิทธิทางกฎหมาย โดยที่ผู้ชายไม่ได้คำนึงถึงความรุนแรงในครอบครัว หรือความรุนแรงที่เกิดกับภรณยานั้น ต้นเหตุมาจากผู้ชาย

“ไม่เห็นด้วย เนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาทางด้านครอบครัวมากขึ้น และอาจสร้างความขัดแย้งขึ้นได้ระหว่างสามีและภรรยา ทั้ง ๆ ที่ ไม่ควรที่จะเกิด” (ตำรวจชาย อายุ 32 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เนื่องจากหากมีการใช้กำลังสามารถที่จะใช้ฟ้องร้องดำเนินคดีได้แล้วจะเกิดปัญหาความแตกแยก และความสัมพันธ์ในครอบครัวเสื่อมถอยหรือลดน้อยลง” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 33 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เนื่องจากจะทำให้สถาบันทางครอบครัวแตกแยก บุตรจะมีปัญหา ถ้าภรรยาคิดว่าไม่สามารถอยู่กับสามีต่อไปได้ กฎหมายก็เปิดโอกาสให้หย่าขาดจากกันได้โดยมีต้องอยู่ร่วมกันอีกต่อไป” (นิติกรชาย อายุ 42 ปี สถานภาพสมรส)

ภายใต้เหตุผลของความไม่เห็นด้วยในการแก้ไขกฎหมาย นอกจากจะมองว่าเป็นการทำให้ครอบครัวแตกแยกแล้ว ผู้หญิงที่เป็นภรรยาจะใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีแก่สามีฐานข่มขืนกระทำชำเรา จะทำให้เกิดคดีในชั้นศาลมาก เป็นภาระแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการสร้างความยุ่งยากในการพิจารณาคดีอีกด้วย

“ถ้าตัดออกแล้ว ผู้หญิงหรือภรรยาใช้สิทธิดำเนินคดีแก่สามีจะเกิดปัญหาเรื่องการดำเนินคดีชั้นศาลเป็นอย่างมาก และจะทำลาย ให้เกิดความแตกแยกในครอบครัวไปในที่สุด” (อัยการชาย อายุ 53 ปี สถานภาพสมรส)

ไม่เห็นด้วย แม้การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาควรจะเกิดจากความยินยอมพร้อมใจ หรือความต้องการทั้งสองฝ่าย แต่ไม่ควรเคร่งครัดถึงขนาดสามีบังคับมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาจะเป็นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เพราะจะส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมาซึ่งจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี (ผู้พิพากษาชาย อายุ 45 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการพิจารณาคดีมาก เนื่องจากตามพฤติการณ์ไม่น่าจะมีพยานรู้เห็นเหตุการณ์เหมือนกับกรณีชายข่มขืนหญิงซึ่งมิใช่ภรรยา เพราะเป็นเรื่องระหว่างชายซึ่งเป็นสามีกับหญิงซึ่งเป็นภรรยาเพียง 2 คนเท่านั้น” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 48 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะจะเกิดปัญหาความสงบสุขในครอบครัว และมีคดีความเกิดขึ้นมาก การพิสูจน์ก็ทำได้ยากลำบาก เพราะเป็นเรื่องของสภาวะจิตในขณะเกิดเหตุ ซึ่งผู้อื่นจะหยั่งรู้ได้ยาก” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 43 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะข้อความคำว่า “ซึ่งมิใช่ภรรยาของตน” นั้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายน่าจะมีเหตุผลชัดเจนแล้วว่า หญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรานั้นจะเป็นหญิงอื่นไปไม่ได้ ดังนั้นหากจะมีกระแสดังกล่าวที่พยายามแก้ไขข้อความนี้ออกไป...จะมีการนำเรื่องขึ้นสู่ศาลมากมาย” (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ชาย อายุ 57 ปี สถานภาพสมรส)

“...อีกทั้งเป็นการสร้างปัญหาให้หน่วยงานอื่น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำการสอบสวน จะทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว ลูก ๆ ก็จะได้รับผลกระทบอื่น อีกทั้งเสียงบประมาณโดยไม่คุ้มค่า” (ตำรวจชาย อายุ 50 ปี สถานภาพสมรส)

“ถ้าไปตัดคำว่าซึ่งมิใช่ภรรยาของตนออกไปนั้น ปัญหาครอบครัว ความรุนแรงจะขึ้นโรงพักทุกวัน ปัจจุบันนี้หญิงมีสิทธิเลิกชายอยู่แล้ว เมื่ออยู่กันไม่ได้ก็ใช้สิทธิทางกฎหมายเพื่อแยกกัน ไม่ควรนำกฎหมายอาญานี้มาใช้กับสามีตนเอง โรงพักวุ่นวายแน่ ศาลก็วุ่นวายกับคดีประเภทนี้” (ตำรวจชาย อายุ 41 ปี สถานภาพสมรส)

ผู้ไม่เห็นด้วยในการแก้กฎหมาย พยายามหาข้ออ้างเรื่องสถิติหรือข่าวที่เกิดขึ้นจากการที่ภรรยาถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ ว่ายังมีจำนวนไม่มากพอที่จะเห็นความจำเป็นในการแก้ไข

“การมีเพศสัมพันธ์ที่สามีบังคับภรรยา แล้วภรรยาไม่เต็มใจนั้นแม้จะปรากฏเป็นข่าวแต่ก็ไม่ปรากฏว่าเหตุต่าง ๆ นั้นเกิดมากจนจำเป็นต้องแก้กฎหมาย การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจึงไม่

คำนี้ถึงจิตวิญญาณของกฎหมาย หากแก้กฎหมายดังกล่าวไว้แต่จะสร้างปัญหา” (อัยการชาย อายุ 43 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย ความคิดดังกล่าวเป็นเพียงการสร้างภาพขึ้นโดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงของสังคม ที่แต่ละครอบครัวส่วนใหญ่อยู่กันอย่างปกติสุข และความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้เกิดเพราะเหตุนี้” (อัยการชาย อายุ 38 ปี สถานภาพโสด)

และหากสามีมีความต้องการทางเพศ แล้วภรรยาไม่ยินยอมอาจทำให้สามีนอกใจ เป็นการให้เหตุผลของกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วย และบอกว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก และภายใต้เหตุผลที่ผู้หญิงไม่ควรทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว ได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงต้องตกอยู่ในอำนาจของผู้ชายไม่ว่าจะอยู่ในสถานใด ๆ การทำหน้าที่ของภรรยาคือต้องสนองตอบความต้องการของสามี แม้การกระทำนั้นจะเป็นการกดขี่ทางเพศ

“ไม่เห็นด้วย เพราะหากสามีมีความต้องการทางเพศ แล้วภรรยาไม่ยินยอม ทำให้สามีต้องไประบายกับผู้หญิงอื่น หรือไปมีภรรยาใหม่ ทำให้สภาพครอบครัวแตกแยกได้” (ตำรวจชาย อายุ 29 ปี สถานภาพสมรส-โสด)

ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับภรรยา ของผู้พิพากษาหญิงที่ไม่เห็นด้วยต่อการแก้ไขกฎหมาย ที่ให้เหตุผลว่าจะทำให้เกิดความแตกแยกในสถาบันครอบครัว สะท้อนความเชื่อที่ว่าเมื่อเป็นภรรยา ต้องทำหน้าที่ โดยที่การทำหน้าที่นั้น ไม่ได้มองว่าเป็นปัญหาของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับภรรยาแต่อย่างใด และเชื่อว่าผู้หญิงที่เป็นภรรยาเต็มใจที่จะอยู่กับความรุนแรงที่ได้รับ ความผิดจึงแตกต่างจากการข่มขืนหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภรรยา

ตามกฎหมาย ศีลธรรม ภรรยาและสามีต้องมีเพศสัมพันธ์ต่อกัน...ดังนั้นหากภรรยาไม่ยินยอมให้สามีมีเพศสัมพันธ์ด้วย ย่อมก่อให้เกิดความรำคาญในครอบครัว และหากสามีไปมีภรรยาใหม่ย่อมทำให้ครอบครัวแตกแยก เพราะภรรยาย่อมมีทางเลือกที่จะแยกกันอยู่กับสามี แต่เมื่อภรรยายังได้ชื่อว่าเป็นภรรยา ย่อมต้องทำหน้าที่ภรรยา แม้หากบางครั้งเกิดความขัดแย้งจนถูกสามีข่มขืน แต่ภรรยาก็ยังเต็มใจอยู่กับสามีต่อไป เช่นนี้จะมีโทษเท่าสามีไปข่มขืนหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาได้อย่างไร (ผู้พิพากษาหญิง อายุ 43 ปี สถานภาพสมรส)

การหาทางออกของผู้ชายในการไปใช้บริการทางเพศเพื่อตอบสนองอารมณ์ทางเพศของตน เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่หยิบยกมาเป็นข้ออ้างที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว หากผู้หญิงปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับสามี

“หากสามีมีความต้องการทางเพศ แต่ภรรยาไม่ต้องการ สามีย่อมหาทางออกโดยการไปเที่ยวหญิงโสเภณี ก็ทำให้เกิดปัญหาในการทำให้ครอบครัวแตกแยก หากติดเอดส์จะไปกันใหญ่” (พนักงานคุมประพฤติชาย อายุ 41 ปี สถานภาพสมรส)

เหตุผลที่ผู้ไม่เห็นด้วย นำมาเป็นข้ออ้างว่าหากแก้กฎหมายแล้วจะเกิดความแตกแยก คือการหยิบยกความเป็นเพศของชาย ปัญหาสรีระร่างกายของชาย หรือความต้องการทางเพศของชายอาจทำให้ชายมีความต้องการไม่พร้อมกันหญิง ดังนั้นฝ่ายหญิงที่เป็นภรรยาอาจมีการขัดขึ้นบ้างเป็นเรื่องปกติธรรมดา

“ไม่เห็นด้วย เพราะจะเกิดปัญหากับครอบครัวได้ง่าย ปกติการร่วมประเวณีโดยทั่วไปตามธรรมชาติและสรีระร่างกายผู้ชายมักเป็นฝ่ายเริ่มก่อน ซึ่งในบางครั้งความต้องการระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงอาจเกิดไม่พร้อมกัน อันเป็นเหตุให้มีการขัดขึ้นไม่ยินยอมกันบ้างเป็นธรรมดา แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็จะอยู่ด้วยกันโดยปกติสุขได้อีก หากมีการแก้กฎหมายในประเด็นดังกล่าว และมีการแจ้งความดำเนินคดีแก่กัน สถานะครอบครัวจะพังทลายโดยทันที”

ไม่เห็นด้วย แต่ควรให้มีการบัญญัติบทลงโทษเพิ่มต่างหาก หรือใช้กฎหมายฉบับอื่นที่มีอยู่แล้วมาใช้แทนข้อหาสามีข่มขืนภรรยาเป็นความผิด เช่น ข้อหาทำร้ายร่างกาย ความผิดเสรีภาพหรือล่วงเหนี่ยวกักขัง

“ไม่เห็นด้วย เพราะหากมีปัญหาเพศสัมพันธ์ กฎหมายมีทางออกให้แล้วคือการ หย่า และถ้ามีเหตุหย่าก็นำคดีขึ้นศาลครอบครัว น่าจะเป็นวิธีแก้ปัญหาดีกว่า หากตัดคำว่าซึ่งมิใช่ภรรยาของตนออก จะเกิดปัญหารกโรงศาลมากกว่าที่จะแก้ไขปัญหา การใช้บทบัญญัติ ม.276 แห่งประมวลกฎหมายอาญามีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องอยู่แล้ว ไม่ต้องการนำมาปะปนกับปัญหาครอบครัว” (ผู้พิพากษาหญิง อายุ 49 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย หากมีจุดมุ่งหมายจะเอาผิดกับสามีที่ข่มขืนกระทำชำเราภรรยา ก็ควรบัญญัติโทษเพิ่มเติมไว้ต่างหาก” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 47 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะจะเกิดปัญหาทางด้านสังคม และครอบครัว เพราะมีกฎหมายอาญาอื่นที่จะดำเนินคดีกับสามีได้ ในกรณีที่บังคับข่มขืนในภรรยา ซึ่งฝ่ายชายอาจทำร้ายร่างกายภรรยาทำให้บาดเจ็บแก่กายและจิตใจ ซึ่งจะใช้กฎหมายอาญาข้อหาทำร้ายร่างกายผู้อื่นมาดำเนินการได้ในกรณีนี้” (ตำรวจชาย อายุ 52 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะถูกต้องชอบธรรม การข่มขืนภรรยาที่ไม่ยินยอม ควรมีโทษฐานทำร้ายร่างกายและความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ไม่ใช่ผิด กฎหมายอาญา ม.276” (อัยการชาย อายุ 54 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะสามารถเอาผิดกับสามีได้ในฐานความผิดอื่นได้อยู่แล้ว เช่น โดนทำร้ายร่างกาย หน่วงเหนี่ยวกักขัง ความผิดต่อเสรีภาพ เป็นต้น” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย หากสามีข่มขืนภรรยาฉันนั้นไม่มีความผิดตาม ม.276 ก็จริงอยู่ แต่มีความผิดอื่น เช่น ม.309 ม.310 อยู่แล้ว สามีที่ทำการข่มขืนและข่มเหงภรรยาก็มีความผิดอื่น เพียงแต่ไม่ผิดฐานข่มขืนภริยาตาม ม.276 เท่านั้น” (อัยการชาย อายุ 40 ปี สถานภาพสมรส)

การแสดงความคิดเห็นว่า หากผู้หญิงได้รับสิทธิทางกฎหมายซึ่งในความเข้าใจข้างต้นมองว่าผู้หญิงควรใช้สิทธิที่จะแยกทางโดยการ “หย่า” หรือ “แยกกันอยู่” มากกว่าการเอาผิดชายซึ่งเป็นสามี แต่กลับไม่ได้มองว่าสิทธิความเสมอภาคทางกฎหมายที่ผู้หญิงควรจะได้รับเช่นเดียวกับเพศตรงข้าม และเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัวได้ในที่สุดนั้น ทิชา ณ นคร ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ในมิติของสตรีนิยมว่า

ข้อห่วงใยที่ว่าหากมีการแก้ไขมาตรา 276 ให้การข่มขืนภรรยาเป็นความผิด จะทำให้ความเป็นครอบครัวล่มสลายนั้น อาจจะต้องทบทวนใหม่เพราะระบบครอบครัวที่เข้มแข็ง ร่มเย็นและสันติสุข ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เช่นกันภายใต้การปฏิบัติต่อกันด้วยอำนาจ กำลังและความรุนแรง ไม่ว่าจะในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านเพศ อย่างไรก็ตามบทลงโทษการข่มขืนกระทำชำเราภรรยา อาจจะต้องปรับโดยอาศัยมุมมองทางจิตวิทยา ทางสังคมวิทยาเข้าไปประกอบด้วย หลีกเลี่ยงการใช้มุมมองทางอาชญาวิทยาแบบโดด ๆ

เช่นเดียวกับ ญัฐยา บุญภักดี ที่เสนอความเห็นในการว่ากฎหมายจะให้ความคุ้มครองผู้หญิงที่อยู่ระหว่างการฟ้องหย่าได้

กฎหมายอาญามาตรา 276 คนจะเลือกใช้กฎหมายข้อนี้ก็ต่อเมื่อต้องการดำเนินคดีตามกฎหมาย...ถามว่าผู้หญิงที่เป็นเมียสักกี่คนที่จะลุกขึ้นมาดำเนินคดีกับผัวด้วยข้อหานี้... ทุกคนมีสิทธิฟ้องร้องได้เท่า ๆ กัน คนที่ไม่เห็นด้วย...มักจะบอกว่าทำให้สังคมแตกแยก เหมือนกับแก้กฎหมายทำแท้ง ไม่ใช่ว่าพวกรุ่นนี้กฎหมายทำแท้งใช้ได้ถูกต้องตามกฎหมาย ใช่ว่าผู้หญิงทุกคนจะแห่ไปทำแท้ง การคิดแบบนี้เรียกว่าเป็นอคติ ถ้าคิดให้มีความเสมอภาคทางเพศก็ควรแก้ไข ฟ้องหรือไม่ฟ้องก็แล้วแต่...มีกรณีของสามีภรรยาที่แยกกันอยู่ แต่ยังไม่ยอมหย่า สามีกลับมาบ้านเพื่อบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ ยังใช้สิทธิของสามีอยู่ จึงมีการฟ้องร้องซึ่งกรณีแบบนี้เราก็ต้องดูแลผู้หญิงด้วย... สามีจะได้รับการปล่อยตัว ใครจะปกป้องเขา ผู้ชายมีโอกาสเข้ามาใกล้ชิดผู้หญิงได้มากกว่าคนแปลกหน้า...แจ้งความก็ไม่ได้เพราะเป็น

สามีภรรยา กัน มันไม่มีกฎหมายมารองรับ ถ้าเป็นคดีอาญาตำรวจต้องมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องเอาผิด แต่ในขณะนี้ผู้หญิงไม่มีที่พึ่งทางกฎหมาย พอไม่มีเท่าที่ได้รับความเสียหาย ผู้หญิงที่เจอสภาพปัญหาอย่างนี้ ทางออกก็คือ ทน

นอกจากนี้ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย ยังกล่าวอ้างว่ากฎหมายนี้จะเอื้อประโยชน์แก่ผู้หญิง หรือภรรยา จะใช้เป็นเครื่องมือในการกล่าวหา กลั่นแกล้ง ฟ้องร้องเพื่อผลประโยชน์ เช่นต้องการสินสมรส หรือสร้างพยานเท็จเพราะการพิสูจน์ทำได้ยาก

“... หากผู้หญิงเสียหายสร้างพยานเท็จ เช่นรอยบาดแผลหรือร่องรอยถูกทำร้ายได้แนบเนียน ผู้ต้องหาคือชายซึ่งอาจมิได้กระทำผิดต้องถูกลงโทษ” (อัยการชาย อายุ 44 ปี สถานภาพสมรส)

“หากวันใดภรรยาเกิดไม่พอใจสามีขึ้นมา ก็อาจจะกล่าวอ้างว่าสามีข่มขืน แต่หากวันใดพอใจก็ไม่ว่าอย่างไร เช่นนี้ก็จะทำให้เกิดความยุ่งยากและความไม่สงบในครอบครัว” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 48 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เนื่องจากตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภรรยาของตน” ออกไปจะทำให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว เพราะเมื่อใดภรรยาไม่พอใจสามี ก็มักจะกล่าวหาว่าสามีข่มขืนตน ทั้งที่ความจริงอาจจะเกิดจากการสมมุติใจของทั้งสองฝ่าย” (ผู้พิพากษาหญิง อายุ 31 ปี สถานภาพ โสด)

“ไม่เห็นด้วย เพราะถ้าตัดออกไป อาจกลายเป็นข้อที่ภรรยานำมาเป็นข้อ อ้างถึงใน การฟ้องร้อง แจ้งความดำเนินคดีกับสามีในภายหลัง ทั้งที่ตนสมยอมในตอนแรก” (ตำรวจชาย อายุ 45 ปี สถานภาพสมรส)

“ไม่เห็นด้วย เพราะหากสามีมีความผิดในกรณีข่มขืนกระทำชำเราภรรยาแล้ว ปัญหาครอบครัวยุ่งเหยิงมาก ภรรยาไม่พอใจสามีหรือถูกข่มขืนให้อ้างว่าสามีข่มขืน ก็จะต้องมีการสอบดำเนินคดีทำให้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวเกิดขึ้น” (ตำรวจชาย อายุ 44 ปี สถานภาพสมรส)

“ภรรยาที่สมรสเพื่อหวังสินสมรส ต้องใช้สิทธิข้อนี้อย่างมาก ไม่ยุติธรรมแก่ชาย” (อัยการชาย อายุ 53 ปี สถานภาพสมรส)

“...ขณะที่ผู้หญิงโกรธหรือไม่พอใจ อาจทำอะไรได้เพื่อความสะใจ เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียหาย เช่นแจ้งความว่าผู้ชายข่มขืน ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ” (อัยการชาย ไม่ระบุอายุ สถานภาพสมรส)

“เพราะจะเป็นช่องทางในการกลั่นแกล้งของผู้หญิงที่เป็นภรรยา หากไม่พอใจจะไปแจ้งความสามีในฐานะความผิดอาญา อาจเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง เงินทอง ของสามี” (นายความชาย อายุ 29 ปี สถานภาพสมรส)

“เชื่อว่าเมื่อเปลี่ยนแปลงบทบาทญัตติดังกล่าวแล้ว การฟ้องร้องในครอบครัวจะมีมากขึ้น และเป็นการยากจะพิสูจน์ว่าข่มขืนหรือไม่ ยิ่งในปัจจุบันทั้งสามีและภรรยาส่วนใหญ่จะออกไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับบุคคลอื่น หากหญิงไปมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นและต้องการเลิกกับสามี หากต้องการทำลายสามีก็สามารถใช้กฎหมายอาญามาตรานี้เป็นเครื่องมือได้ง่ายมาก” (พนักงานคุมประพฤติชาย อายุ 56 ปี สถานภาพสมรส)

การแก้ไขกฎหมายเป็นช่องทางให้เกิดความสับสนในสิทธิในครอบครัว... หากแต่งงานจดทะเบียนสมรสกับหญิงแล้วต้องมีความผิดติดคุกเพราะมีเพศสัมพันธ์ การจดทะเบียนสมรสเพื่ออะไร เพื่อสิทธิในครอบครัว ในทรัพย์สิน หรือเป็นช่องทางให้หญิงเรียกร้องสินสมรสเท่านั้นหรือ คุณเหมือนชายไม่มีสิทธิอะไรเลยในการจดทะเบียนสมรส เมื่อชายไม่มีสิทธิเรื่องเพศ หญิงก็ไม่ควรต้องมีสิทธิในสินสมรส (ทนายความชาย อายุ 26 ปี สถานภาพสมรส)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความเห็น พบว่าผู้ประกอบการวิชาชีพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แสดงความคิดเห็นที่สะท้อนวาทกรรมทางเพศของผู้หญิงในสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง... เรื่องสิทธิเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง อาจกล่าวได้ว่า บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมส่วนหนึ่ง มีความเข้าใจในสภาพการณ์ของเพศหญิงที่ได้รับความรุนแรงทางเพศซึ่งเป็นวาทกรรมที่อยู่ในระบบโครงสร้างของสถาบันครอบครัวจากการรับรู้ รับฟังปัญหาที่เป็นประสบการณ์ร่วมกันของผู้หญิง และประเด็นที่สอง... เรื่องสิทธิที่ผู้หญิงจะได้รับการคุ้มครองในกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมเพศชาย

สิทธิในเนื้อตัวร่างกาย... สิทธิในการมีเพศสัมพันธ์

บนพื้นฐาน “ความรัก” และ “ความพร้อม”

บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงต้องปรับบทบาทสถานภาพของตนเอง กล่าวคือผู้หญิงต้องมีภาวะ ความรับผิดชอบทั้งในและนอกบ้านเท่าเทียมกับผู้ชาย การให้เหตุผลสนับสนุนในการแก้ไขกฎหมาย ซึ่งให้เห็นว่าผู้หญิงควรจะได้รับเสมอภาคทั้งในครอบครัวและสังคม ซึ่งเป็นไปตามสิทธิแห่งรัฐธรรมนูญ และรวมถึงสิทธิในการตัดสินใจในการมีเพศสัมพันธ์ร่วมกันด้วย

เห็นด้วย เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ภรรยาทำหน้าที่เลี้ยงลูก เป็นแม่บ้าน และสามีทำงานนอกบ้าน แต่ปัจจุบันทั้งหญิงและชายต้องทำงานนอกบ้าน สภาวะร่างกายมีความเหน็ดเหนื่อย ทรากตรำเท่ากัน ดังนั้น การมี

เพศสัมพันธ์ควรอยู่บนพื้นฐานของความพร้อมทั้งสองฝ่าย และความพึงพอใจของทั้งสอง ไม่มีการบังคับฝืนใจซึ่งกันและกัน (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หญิง อายุ 31 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เนื่องจากการที่ชายหญิงสมรสและอยู่ร่วมกัน ต้องมีความเข้าใจกัน ดังนั้นการมีเพศสัมพันธ์ควรจะต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย การมีเพศสัมพันธ์จึงควรจะเป็นไปด้วยความเต็มใจด้วยกัน” (อัยการชาย อายุ 30 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เพราะการจะมีเพศสัมพันธ์กันควรที่จะมีความยินยอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐควรจะให้เหตุผลไม่ใช่อารมณ์อำนาจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นสำคัญ” (อัยการชาย อายุ 46 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เนื่องจากหญิงย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเองอย่างเต็มที่ สถานภาพการสมรสไม่ทำให้สิทธินี้ลดลง... ดังนั้น ย่อมมีสิทธิในการตัดสินใจว่าพร้อมหรือไม่พร้อมในการมีเพศสัมพันธ์ สามีไม่อาจจะเมิดสิทธิในร่างกายได้อย่างเด็ดขาด” (อัยการชาย อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เพราะการร่วมเพศโดยสามีภรรยาไม่พร้อมโดยขาดมาตรการยับยั้งชั่งใจของฝ่ายที่ต้องการร่วมเพศ รังแต่จะเกิดความระหองระแหงในครอบครัว การตัดข้อความดังกล่าวออกจาก ม.276 อาจเป็นส่วนเสริมสร้างสถานะของครอบครัวสมัยใหม่ได้” (อัยการชาย อายุ 65 ปี สถานภาพสมรส)

รณชัย คงสกนธ์ นายแพทย์แผนกจิตเวช โรงพยาบาลรามารักษ์ สนับสนุนแนวคิดในเรื่องสิทธิเนื้อตัวร่างกายของผู้ที่เป็นภรรยาจากประสบการณ์ในการรักษาคนไข้หญิงที่ได้รับความรุนแรงจากสามีว่า

“จุดนี้ถือเป็นปัญหาสังคมที่ทุกคนไม่ยอมรับ ตัวเลขการฆ่าตัวตายก็สูงขึ้นเรื่อย ๆ อยากให้มองว่าสภาพสังคมเปลี่ยนไปแล้ว หญิงชายต้องเท่าเทียมกัน ทั้งสามีภรรยาในการมีเพศสัมพันธ์จะต้องได้รับความยินยอมทั้งสองฝ่าย”

สิทธิความเสมอภาคเท่าเทียมของผู้หญิง... สิทธิในการ
ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย

ฉลาดชาย รมิตานนท์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอมุมมองทางด้านสิทธิทางเพศที่มีกฎหมายกำกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา และเห็นว่ารัฐเป็นผู้ให้สิทธิของสามีที่กระทำต่อภรรยาได้อย่างถูกต้องชอบธรรม

กฎหมายอาญามาตรา 276 เป็นตัวเน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายอย่างมหาศาล ปมเงื่อนไขตรงนี้ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่ต่อต้านการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้สูง...รัฐบาลไทยก็ให้อำนาจสามีข่มขืนภรรยาได้มาตลอดโดยการออกใบทะเบียนสมรสให้ ในทัศนะของผู้หญิงจำนวนหนึ่งจึงไม่ใช่เป็นศักดิ์ศรีหรือสิ่งมีเกียรติมีหน้าที่จะบอกใครว่าฉันจดทะเบียน เพราะความจริงแล้วในด้านหนึ่งเป็นใบอนุญาตสามีข่มขืนภรรยาได้ตลอดกาลเท่าที่ยังจดทะเบียนกันอยู่

เห็นด้วย เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป หญิงต้องทำมาหาเลี้ยงตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาชายและสามี ต้องใช้ความคิดเพื่อช่วยเหลือครอบครัว มีหลายรายที่หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว ดังนั้นความเสมอภาคควรเท่าเทียมในครอบครัว ความพอใจไม่พอใจในเรื่องความต้องการทางเพศก็ควรเท่าเทียมกัน หากต้องถูกประทุษร้ายในเรื่องนี้ จึงควรได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย (ตำรวจหญิง อายุ 44 ปี สถานภาพสมรส-โสด)

เห็นด้วย เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้ชายมิได้เป็นผู้นำครอบครัวหรือหาเลี้ยงครอบครัวแต่ฝ่ายเดียว ผู้หญิงมีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวด้วยเช่นกัน ดังนั้นในความสัมพันธ์ทางเพศทั้งคู่ควรมีสติหิตัดสินใจ มิใช่ต้องเป็นไปตามความต้องการของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงเท่านั้น บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจึงควรแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นจริง (อัยการหญิง อายุ 41 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย เพื่อเป็นการปกป้องภรรยาไม่ให้ถูกสามีข่มขืนได้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ป้องกันได้ทั้งหมด ก็อาจเป็นการป้องปรามได้บ้าง หากผู้หญิงมีสติดังกล่าว” (พนักงานคุมประพฤติหญิง อายุ 36 ปี สถานภาพสมรส-โสด)

“เห็นด้วย เพราะการจดทะเบียนสมรสน่าจะเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรสจากโสดเป็นสมรสแล้ว ไม่ควรเปลี่ยนแปลงความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงที่สมรสแล้วให้มีสิทธิน้อยกว่าหญิงที่ไม่ได้สมรส” (อัยการหญิง อายุ 33 ปี สถานภาพสมรส)

เห็นด้วย หญิงชายย่อมมีสิทธิในความเป็นมนุษย์ที่ไม่แตกต่างกันตามรัฐธรรมนูญ ป.อาญามาตรา 276 เป็นการสะท้อนของความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชาย ซึ่งน่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมชายเป็นใหญ่ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานจนยอมรับในวิถีการดำเนินชีวิต จึงเห็นเฉยต่อการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว ดังนั้นฝ่ายหญิงควรมีบทบาทในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ผู้พิพากษาชาย อายุ 50 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะน่าจะมีผลให้สิทธิของสภาพความเป็นบุคคลเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และส่งเสริมให้สามีซึ่งเป็นผู้ได้เปรียบทางสรีระเกิดความยับยั้งชั่งใจ ไม่ลุแก่อิสระ” (ผู้พิพากษาหญิง อายุ 40 ปี สถานภาพสมรส-โสด)

“เห็นด้วย เนื่องจากแม้ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนจะเป็นภรรยาของผู้กระทำ แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการล่วงเกินสิทธิส่วนบุคคล” (พนักงานคุมประพฤติชาย อายุ 28 ปี สถานภาพสมรส)

แม้ในความเห็นด้วยของการแก้ไขกฎหมาย ที่จะให้สิทธิความเสมอภาคทางเพศโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในสถานะของภรรยา การชี้ให้เห็นถึงสิทธิความเท่าเทียมตามรัฐธรรมนูญมาเป็นเหตุผลประกอบของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น หากแต่ยังมีมุมมองที่แตกต่างซึ่งอาจมองได้ว่า เป็นมุมมองที่สะท้อนแนวคิดของความเป็นชายตามประเพณีดั้งเดิม ผู้ชายหรือผู้เป็นสามียังคงรักษาอำนาจเหนือเพศตรงข้ามนั่นเอง โดยสะท้อนความดังกล่าวว่า สถานะของผู้ถูกกระทำซึ่งเป็น “ผู้หญิง” กับ “ภรรยา” ของตนเองนั้นแตกต่างกัน บทลงโทษจึงควรต่ำกว่าผู้หญิงซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตน

“เห็นด้วย ว่าการข่มขืนกระทำชำเราภรรยาของตนควรจะมีความผิด แต่ควรแยกออกมาเพิ่มอีกวรรคหนึ่งต่างหาก ซึ่งมีอัตราโทษต่ำกว่าการข่มขืนหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตน เพราะผู้ถูกกระทำมีสถานะต่างกัน” (ผู้พิพากษาชาย อายุ 37 ปี สถานภาพสมรส)

“เห็นด้วย หากการกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือทำโดยประการใดซึ่งเข้าข่ายการข่มขืนภริยาตนเองนั้น หากกระทำได้แล้วไม่มีความผิด ก็ไม่ต่างอะไรกับการกระทำของสัตว์ แต่ควรกำหนดบทลงโทษไว้ต่างหาก” (นิติกรชาย อายุ 28 ปี สถานภาพสมรส)

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย แต่เสนอให้ใช้คำว่า “ผู้อื่น” แทน “หญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตน” โดยมองว่าผู้ถูกกระทำอาจจะเป็นได้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งกฎหมายควรคุ้มครองทุกเพศ และมีบทลงโทษอย่างเท่าเทียมกัน ในมุมมองที่กลับกันเพศชายก็อาจถูกละเมิดสิทธิทางเพศได้เช่นกัน

“ควรแก้เป็น “ผู้อื่น” เพราะผู้ชายอาจถูกผู้หญิงข่มขืนกระทำชำเราได้เช่นกัน” (ทนายความชาย อายุ 37 ปี สถานภาพสมรส)

“ควรใช้คำว่า “กระทำชำเราผู้อื่น” เนื่องจากหญิงข่มขืนชาย ชายข่มขืนหญิง ชายข่มขืนชายต้องมีบทลงโทษอย่างเดียวกัน เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะความหลากหลายของการมีเพศสัมพันธ์” (ตำรวจชาย อายุ 33 ปี สถานภาพสมรส)

“ควรเปลี่ยนจากคำว่า “หญิง” เป็น “บุคคลอื่น” เพราะสังคมปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือเป็นชายก็อาจจะถูกละเมิดสิทธิทางเพศได้” (พนักงานคุมประพฤติหญิง อายุ 29 ปี สถานภาพสมรส)

ทิวา ณ นคร เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ เสนอมุมมองที่ชี้ให้สังคมเห็นว่าความเสมอภาคเท่าเทียมหญิงชาย ไม่ใช่ประเด็นที่จะทำให้ครอบครัวแตกแยก และอธิบายความรุนแรงในครอบครัวซึ่งคนในสังคมยังไม่เปิดใจเพื่อทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง

จริง ๆ กฎหมายมาตรา 276 ก็คือจุดยืนของสังคมไทย ว่า จะมองประเด็นเด็กและผู้หญิงแบบไหน ซึ่งจริง ๆ แล้ว มันสะท้อนความเป็นอารยชนของเรามากกว่า ยังนึกไม่ออกว่าถ้าเราไปยุ่งกับกฎหมายมาตรานี้ จะทำให้เกิดความปั่นป่วนในครอบครัว เราเชื่อว่าการที่เราเรียกร้องสิทธิ เรียกร้องความเสมอภาค ความเสมอภาคในกฎหมาย ไม่ใช่ความเสมอภาคในพฤติกรรม ความเสมอภาคในฐานะผู้หญิงเป็นคน ๆ หนึ่ง กฎหมายจะมาเว้นวรรคผู้หญิงไม่ได้ เมื่อกฎหมายบอกว่าการข่มขืนผู้หญิงเป็นความผิด เมื่อผู้หญิงคนนั้นเป็นภรรยา กฎหมายจะมาเว้นวรรคไม่ได้ เพราะแสดงให้เห็นว่า กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้เสมอภาคในกฎหมาย...

ความรุนแรงในครอบครัวนอกจากสะท้อนจุดยืนของสังคมไทยแล้ว ความรุนแรงในครอบครัวที่เราจะตีความ และแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยจะต้องเปลี่ยนเรื่องความรุนแรงใหม่ คือ เมื่อเราพูดถึงความรุนแรงไม่ได้หมายถึงว่าคน ๆ นั้นจะเลือดสาด มีบาดแผล สังคมวัดความรุนแรงกันที่บาดแผลที่เรามองเห็น แต่ในความเป็นจริงอีกมิติหนึ่งของความรุนแรงที่จะต้องทำความเข้าใจร่วมกันเราเรียกความรุนแรงแบบนั้นว่าเป็นความรุนแรงที่ไม่มีบาดแผล และเป็นที่ยืนยันว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้นต้องถูกแทรกแซง เป็นเรื่องที่ต้องคอยให้เกิดขึ้นในบ้านหลังใดหลังหนึ่งไม่ได้ จะบอกว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัวไม่ได้อีกแล้ว

ผลการแสดงความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อประเด็นการแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 จากผลการวิจัยดังกล่าวระบุว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจำนวนร้อยละ 55 เห็นด้วย ให้แก้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้หญิงที่เป็นภรรยา อีกร้อยละ 16 ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมาย บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีความเห็นที่ต่างกัน จะเห็นได้ว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยยังคงมีแนวคิดที่จะรักษา “สิทธิ” ทางเพศที่เป็นเสมือน “อภิสิทธิ์” ที่อยู่เหนือกฎหมายและไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2545, น. 104) อธิบายประเด็นนี้ไว้ชัดเจนว่า

ที่จริงแล้วอภิสิทธิ์ของเพศนั้นถูกตราไว้แน่นอนหามันคงในวัฒนธรรมประเพณีหลายต่อหลายอย่าง กฎหมายเป็นเครื่องมือการกำหนดสิทธิหรืออภิสิทธิ์ที่ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่ากับวัฒนธรรมประเพณีด้วยซ้ำ ฉะนั้น จะแปลกอะไรที่จะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการทอนอภิสิทธิ์ในวัฒนธรรมประเพณีลงเสียบ้าง

เสียงสะท้อนจากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อการแก้ไขประมวลกฎหมาย
อาญามาตรา 276 แม้ว่าจะมีทั้งเสียงต่อต้านซึ่งเป็นผลมาจากการรับชดเชยความทรมานทางเพศดั้งเดิม
และเสียงสนับสนุนให้แก้ไขกฎหมายเห็นว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่ให้สิทธิ และความเสมอ
ภาคทางเพศ ซึ่งผู้หญิงควรได้รับสิทธิในการคุ้มครองจากกฎหมาย และมีสิทธิในร่างกายตนเอง
ก้าวต่อไปขององค์กรผู้หญิง จึงต้องรณรงค์กับสาธารณะชนในภาคประชาสังคม และเคลื่อนไหว
โดยใช้กลไกภาครัฐ ต่อไป